

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЧНИЙ
КАФЕДРА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан філологічного факультету
Ірина БОНДАРЕНКО
2023 р.

ПОРІВНЯЛЬНА ЛЕКСИКОЛОГІЯ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалавра
денної (очної) форми здобуття освіти
спеціальності 035 філологія
спеціалізація 035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно),
перша польська;
освітньо-професійна програма: слов'янський переклад (польський)

Укладач : Мацегора І.Л., кандидат філологічних наук, доцент, доцент

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри слов'янської філології
Протокол № 1 від "31" серпня 2023 р.
Завідувач кафедри слов'янської філології
_____ Ірина ПАВЛЕНКО

Ухвалено науково-методичною радою
факультету філологічного
Протокол № 1 від "05" вересня 2023 р.
Голова науково-методичної ради
факультету _____ Іван МАЦЕГОРА

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми
_____ Іван МАЦЕГОРА

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 03-Гуманітарні науки	Кількість кредитів – 3	<i>Обов'язкова</i>	
Спеціальність 035 філологія	Загальна кількість годин – 90	Цикл професійної підготовки освітньої програми	
Спеціалізація 035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша польська		5-й	Семестр:
Освітньо-професійна програма Слов'янський переклад (польський)	Змістових модулів – 4	Лекції	
	Кількість поточних контрольних заходів – 4	14 год.	Практичні
14 год.		Самостійна робота	
62 год.		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	
Рівень вищої освіти: бакалаврський			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Порівняльна лексикологія» є: формування уявлення про методологію та процедуру порівняльного лінгвістичного дослідження, систематизація знань в області граматичних засобів і функціональних стилів з позиції внутрішніх та типологічних закономірностей.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Порівняльна лексикологія» є: формування навичок компаративного аналізу на граматичному рівні, застосування методик порівняльного аналізу у техніках та методиках перекладу; визначення основних типологічних відмінностей між польською та українською мовами; удосконалення навичок інтерпретації тексту.

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи, що забезпечують досягнення результатів навчання та компетентностей
<p>ПРН-12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють</p> <p>СК-8. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та перекладознавчий (залежно від обраної спеціалізації) аналіз текстів різних стилів і жанрів.</p>	<p>Методи навчання: Пояснювально-ілюстративний (інтерактивна лекція, лекція з мультимедійною презентацією; проблемна лекція); частково-пошуковий (бесіда); репродуктивний (робота з навчально-методичною літературою); інтерактивні (тренінгові вправи).</p> <p>Підсумкові контрольні заходи: залік. Поточні контрольні заходи: контрольні роботи, виконання тестових завдань в системі Moodle, підготовка презентацій, виступи на практичних заняттях, виконання практичних вправ.</p>
<p>ПРН-12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.</p> <p>СК-6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.</p>	<p>Методи навчання: Пояснювально-ілюстративний (інтерактивна лекція, лекція з мультимедійною презентацією; проблемна лекція); частково-пошуковий (бесіда); репродуктивний (робота з навчально-методичною літературою); інтерактивні (рольові ігри, тренінгові вправи).</p> <p>Підсумкові контрольні заходи: залік. Поточні контрольні заходи: контрольні роботи, виконання тестових завдань в системі Moodle, підготовка презентацій, виступи на практичних заняттях, виконання практичних вправах.</p>
<p>СК-3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії польської, української, російської мов</p> <p>ПРН-8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію російської, української та польської мов і літератур і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності</p>	<p>Методи навчання: Пояснювально-ілюстративний (інтерактивна лекція, лекція з мультимедійною презентацією; проблемна лекція); частково-пошуковий (бесіда); репродуктивний (робота з навчально-методичною літературою); інтерактивні (рольові ігри, тренінгові вправи).</p> <p>Підсумкові контрольні заходи: залік. Поточні контрольні заходи: контрольні роботи, виконання тестових завдань в системі Moodle, підготовка презентацій, виступи на практичних заняттях, виконання практичних вправ</p>
<p>ПРН-10. Знати принципи, технології та прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.</p>	<p>Методи навчання: Пояснювально-ілюстративний (інтерактивна лекція, лекція з мультимедійною презентацією; проблемна лекція); частково-пошуковий (бесіда); репродуктивний (робота з навчально-методичною літературою); інтерактивні (рольові ігри, тренінгові вправи).</p>

СК-14. Здатність передавати з однієї мови на іншу інформацію (як у письмовій, так і в усній формі) з урахуванням різниці між двома текстами, комунікативними ситуаціями і культурами	літературою); інтерактивні (рольові ігри, тренінгові вправи). Підсумкові контрольні заходи: залік. Поточні контрольні заходи: контрольні роботи, виконання тестових завдань в системі Moodle, підготовка презентацій, виступи на практичних заняттях, виконання практичних вправ.
--	---

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Порівняльна лексикологія» тісно пов'язаний з курсами «Вступ до мовознавства», «Вступ до перекладознавства», «Перша іноземна мова», «Друга іноземна мова», «Теорія і практика перекладу», «Переклад художніх текстів», «Практикум перекладу», «Порівняльна граматики».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ до порівняльного вивчення лексичних систем слов'янських мов

Тема 1. Порівняльна лінгвістика як самостійний науковий напрямок. Порівняльний метод у мовознавстві. Термін "порівняльне мовознавство" у широкому та вузькому розумінні. Проблема термінологічної диференціації наукових напрямків у порівняльному вивченні мовних систем.

Тема 2. Порівняльна лексикологія як галузь мовознавства. Співвідношення порівняльного та типологічного мовознавства. Мета та завдання порівняльної лексикології. Структурні методи дослідження лексики

Змістовий модуль 2. Чинники подібностей та розбіжностей лексичної семантики слов'янських мов

Тема 4. Концепт як одиниця когнітивної лінгвістики. Багатопланова природа мови як основа його тотожності та багатоманіття. Ідея співвідношення мови та ноосфери.

Тема 5. Мовні картини світу. Біологічне та психологічне у мові. Поняття про мовну картину світу. Мовна відносність та її принципи. Єдність як організаційна категорія мовних картин світу

Змістовий модуль 3. Категорії порівняльної лексикології

Тема 6. Аспекти, одиниці та категорії порівняльної лексикології. Аспекти порівняльного опису лексики. Одиниці порівняльної лексикології. Категорії порівняльної лексикології: лексичне значення, смисл, значимість.

Тема 7. Типи міжмовних лексико-семантичних відносин.
Еквівалентність. Відносини включення. Відносини перетинання.
Безеквівалентність.

Змістовий модуль 4 . Параметри порівняльної лексикології

Тема 8. Семасіологічні параметри порівняння. Міжмовна омонімія..
Граматичні відмінності. Стилістичні відмінності. Конотативні відмінності.
Лексичне значення та смисл.

Тема 9. Ономасіологічні параметри порівняння. Лексичне значення
та смисл. Спосіб та джерело номінації. Типи номінації. Внутрішня форма
слова. Порівняння полісемічних слів. Багатомовне порівняння на рівні
лексико-семантичних груп.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні Заняття, год		Практичні Заняття, год		о/д ф.	з/д ист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/д ист ф.	о/д ф.	з/дис т ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	16		4		4		8		7	8	15
2	16		4		4		8		7	8	15
3	12		2		2		8		7	8	15
4	16		4		4		8		7	8	15
Усього за змістові модулі	60		14		14		32		28	32	60
Підсумковий семестровий контроль Залік	30						30		20	20	40
Загалом	90		14		14		62				100

Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/ди ст ф.
1	2	3	4
1	Порівняльна лінгвістика як самостійний науковий напрямок	2	
2	Мовні картини світу	4	
3	Аспекти, одиниці та категорії порівняльної лексикології	2	
4	Семасіологічні параметри порівняння	4	
4	Ономасіологічні параметри порівняння	2	
Разом		14	

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/ди ст ф.
1	2	3	4
1	Порівняльна лінгвістика як самостійний науковий напрямок	2	
1	Мовні картини світу	4	
2	Аспекти, одиниці та категорії порівняльної лексикології	2	
3	Семасіологічні параметри порівняння	4	
4	Ономасіологічні параметри порівняння	2	
Разом		14	

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Види поточних контрольних заходів	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
	Тестування з теоретичних питань	Питання для підготовки: 1. Порівняльний метод у		7

		<p>мовознавстві.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Термін "порівняльне мовознавство" у широкому та вузькому розумінні. 3. Проблема термінологічної диференціації наукових напрямків у порівняльному вивченні мовних систем. 4. Передумови формування порівняльних досліджень. 5. Перші наукові досвіди порівняння мов. 6. Лінгвістичний компаративізм як результат вивчення множинності мов. 7. Порівняльно-історичне мовознавство як один із напрямків лінгвістичного компаративізму. 8. Досвід типологічних досліджень. 9. Типологічна класифікація мов у XIX-XX ст. 10. Співвідношення порівняльного та типологічного мовознавства 11. Мета та завдання порівняльної лексикології. 12. Структурні методи дослідження лексики 		
1	Практичне завдання	Виконання лінгвістичного аналізу	Правильність виконання лінгвістичного аналізу	8
Усього за ЗМ 1		7	8	15
2	Тестування з теоретичних питань	<p>Питання для підготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Багатопланова природа мови як основа його тотожності та багатоманіття. 2. Мова та ноосфера. 3. Лінгвофілософські інтерпретації значення слова 4. Біологічне та психологічне у мові. 5. Поняття про мовну картину світу. 		7

		6. Мовна відносність та її принципи. Єдність як організаційна категорія мовних картин світу		
	Практичне завдання	Виконання лінгвістичного аналізу	Правильність виконання лінгвістичного аналізу	8
Усього за ЗМ 2		7	8	15
3	Теоретичне завдання:	Питання для підготовки: 1. Аспекти порівняльного опису лексики. 2. Одиниці порівняльної лексикології. 3. Категорії порівняльної лексикології: лексичне значення, сенс, значимість. 4. Питання щодо tertium comparationis у порівняльній лексикології. 5. Еквівалентність. 6. Відносини включення. 7. Відносини перетинання. 8. Безеквівалентність		
	Практичне завдання	Виконання лінгвістичного компаративного дослідження	Правильність виконання	
Усього за ЗМ 3		7	8	15
4	Теоретичне завдання:	Питання для підготовки: 1. Міжмовна омонімія. 2. Семантична маркованість слів. 3. Граматичні відмінності. 4. Стилiстичні відмінності. 5. Конотативні відмінності. 6. Лексичне значення та смисл 7. Спосiб та джерело номiнацiї. 8. Типи номiнацiї. Внутрiшня форма слова. Порiвняння полiсемiчних слiв. 9. Багатомовне порiвняння на рiвнi лексико-семантичних груп.		

	Практичне завдання	Виконання лінгвістичного аналізу	Правильність виконання лінгвістичного аналізу	
Усього за ЗМ 4		7	8	15
Усього за змістові модулі		28	32	60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
Залік	Теоретичне завдання	Питання для підготовки: (Див. змістовні модулі)	1. В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.	20 16-20
			2. Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в	11-15

			<p>основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.</p> <p>3. В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.</p> <p>4. Не володіє навчальним матеріалом та не в</p>	<p>6-10</p> <p>0-5</p>
--	--	--	---	--------------------------------------

			змісті його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.	
	Практичне завдання	підсумкове завдання на володіння навичками порівняльного лінгвістичного аналізу	Правильно виконане завдання	20
Усього за підсумковий семестровий контроль		20	20	40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : Нова книга, 2003. 210 с.
2. Кононенко І.В. Українська і польська мови: контрастивне дослідження. Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2012. 808 s
3. Манакін В.М. Порівняльна лексикологія. Київ : Академія, 2012. 490 с.
4. Мельничук О. С. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов. Київ : Вища школа, 1995. 280 с.
5. Сучасна українська літературна мова / За ред. М. Я. Плющ. Київ : Академвидав, 2010. 430 с.

Додаткова:

1. Домагальскі С. Великий польсько-український, українсько-польський словник. Тернопіль: Богдан, 2010. 1800 с.
2. Манакін В.Н. Основы контрастивной лексикологии: близкородственные и родственные языки. Киев-Кировоград : КГПУ им. В. Винниченко 1994. 262 с.
3. Кочерган М.П. Словник російсько-українських міжмовних омонімів. Київ : Академія, 1997. 650 с.
4. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Київ : Академія, 2018. 390 с.

5. Карпенко Я. та ін. What is the Ukrainian language? Ukrainer. 2021. URL: <https://ukrainer.net/stepankrasilich>
6. Манакін В.М. Фактори семантичних перетворень слів у мовленні. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 20-24

Інформаційні ресурси:

1. Науковий журнал «Порівняльне мовознавство». Режим доступу: http://journals.uspu./index.php?option=com_content&view=category&id=492&Itemid=330
2. Граматика сучасної польської мови. Режим доступу: <https://e-polish.eu/onlajn-kurs-grammatiki-polskiego-jazyka>